

ANGAJMAN - İZOLASYON - MUHALEFET:

AMERİKA'NIN AFGANİSTAN'A YÖNELİK POLİTİKALARI

RAND İÇİN KALEME ALANLAR:

JAMES DOBBINS

ANDREW RADIN

LAURELL E. MILLER

MEPA NEWS İÇİN ÇEVİREN:

KAAN ÇEBEN

AMERİKA'NIN AFGANİSTAN İSLAM EMİRLİĞİ'NE YÖNELİK POLİTİKALARI

ANGAJMAN – İZOLASYON – MUHALEFET

Yazanlar: James DOBBINS, Andrew RADIN, Laurell E. MILLER

Mepa News için Çeviren : Kaan ÇEBEN

Mayıs 2022

Taliban'ın Afganistan'ın kontrolünü ele geçirmesi ve gelişen insani krizle birlikte ABD, ülkede hangi politikayı izlemesi gerektiği sorusuyla karşı karşıya. ABD politika yapıcılarını bilgilendirmek için, bu perspektifin yazarları üç farklı ABD politika seçeneğini araştırıyor: Taliban ile ilişki kurmak, rejimi izole etmek veya Taliban'ı iktidardan uzaklaştırmaya çalışarak karşı çıkmak. Yazarlar, bu politikaların hangi koşullar altında en uygun olabileceğini ve ABD çıkarlarına en iyi nasıl hizmet edeceklerini belirlemeye çalışıyorlar. Her birisi ülkedeki Amerikan çıkarlarını ilerletmek için en iyi olasılığı sunduğu sonucuna varıyorlar.

14 Nisan 2021'de Başkan Joe Biden, Amerikan kuvvetlerini Afganistan'dan çekme niyetini açıkladı. "ABD ülkeden çekilmesini tamamladığı için Taliban, Afgan hükümetine kesin ve süratli bir askeri ve siyasi yenilgi tattırdı. ABD Savunma Bakanlığı Genel Müfettişi yaptığı açıklamada, "10 günlük bir süre içinde Taliban, askeri taarruzlar ve Afgan bölge liderleriyle teslim olmaları yönündeki müzakereleri sonucunda başkent Kabil'i ele geçirdi" dedi.

Şimdi Afganistan, bankacılık sistemi çökmeye yaklaşırken, para birimi hiperenflasyon riski altındayken ve nüfusu yoksulluk ve hatta açlıkla karşı karşıya olduğu için insani bir felakete doğru ilerliyor.

Bu gelişmelerin sorumluluğunu paylaşan ABD'nin Afganistan'a yönelik politikasını ve yeni hükümetle ilişkisini belirlemek için hızlı hareket etmesi gerekiyor. Açık bir Afganistan politikası seçimi yapmamak, kararlılıktan ziyade statükoculukta ısrar etmek anlamına gelir. Bu durum terörle mücadele, insani yardım dağıtımı, diplomatik diyalog ve yaptırımların uygulanması gibi farklı misyonlar yürütürken çapraz amaçlarla çalışan ABD ajanslarını riske atar.

Amerika Birleşik Devletleri'nin Afganistan'da kalan iki temel çıkarı var: Amerikan halkının güvenliği ve ABD ile yakın çalışanlar dahil (ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere) tüm Afganların refahı. Afganistan İslam Emirligi ile ilişkiler, sınırlı iş birliğinden, doğrudan muhalefete kadar uzanan bir yelpazeye kadar olan boşlukta her yöne evrilebilir. ABD, Taliban rejimiyle açık ya da örtülü olarak çatışabilir, onu tecrit etmeye ve hatta devirmeye de çalışabilir. Fakat herkes için en doğru olan ABD politikasını belirlemek, bu seçeneklerin hangi koşullar altında en uygun olduğunu ve her birinin ABD çıkarlarına ne kadar iyi hizmet edeceğini anlamayı gerektirir.

ABD'nin Afganistan'daki Çıkarları

Amerikan güçlerinin ayrılması ve yerel rejimin çöküşüyle birlikte, ABD'nin Afganistan'ın kendisine veya müttefiklerine saldırmaya kararlı aşırılık yanlısı grupların üssü haline gelmesini önleme noktasında oluşan ulusal güvenlik problemleri devam ediyor.

Aynı zamanda, yalnızca Amerika'nın çabalarına ve son 20 yıldaki siyasi, sosyal ve ekonomik kazanımlarına verdikleri destek nedeniyle tehlikede olan Afganların bölgeden güvenli bir şekilde ayrılmasını güvence altına almak çok önemlidir. Aynı zamanda ülkede kalmak zorunda olan çok daha fazla sayıda Afgan'ın en azından belli bir kısmına da olsa yardım etmede ahlaki ve itibari bir menfaatimiz vardır.

ABD'nin buradaki öncelikli menfaati, Afganistan'ın ABD'ye yönelik saldırılara sponsor olmayı amaçlayan terörist gruplar için güvenli bir sığınak olarak hizmet etmesini engellemektir. Savaş boyunca yönetime gelen ABD hükümetleri, ABD'nin Afganistan'daki temel çıkarı olarak terörizmi önlemeye öncelik verdi. Başkan Biden, bu orijinal misyonun Usame bin Ladin'in 2011'de öldürüldüğü zamana kadar başarılı bir şekilde yürütüldüğünü savundu. Buna rağmen Başkan, Afganistan dışındaki üsleri ve varlıklarını kullanarak gelecekte olabilecek muhtemel terör saldırılarını önlemek için ABD'nin sürekli çaba

göstereceğine dair söz verdi (Beyaz Saray, 2021a); Beyaz Saray, 2021b). Benzer şekilde, terörle mücadele, Başkan Trump'ın ve Başkan Obama'nın Afganistan stratejilerini açıklarken söylemlerinin merkezinde yer alıyordu. (ABD Hindistan Büyükelçiliği ve Konsoloslukları, 2021; Beyaz Saray, 2009).

ABD'nin Afganistan'dan kaynaklanan terörizm tehditlerine karşı koyma konusundaki ilgisinin yoğunluğu ve dolayısıyla bunları ele almak için taahhüt edilen kaynakların seviyesi, tehditlerin büyüklüğü hakkında bize fikir veriyor. Ayrıca bunu, Yemen ve Batı Afrika gibi diğer bölgelerden gelen terör tehditleriyle karşılaştırmamız bile abes bir durum olacaktır. Başkan Biden, ABD güçlerini Afganistan'dan çıkarma kararını kısmen, Afganistan'dan gelen tehdidin artık ABD kuvvetlerinin oradaki varlığını haklı çıkarmadığını, dolayısıyla ABD ulusal güvenliğini tehdit edecek bir unsurun artık Afganistan'da bulunmadığını açıkladı (Beyaz Saray, 2021b). Taliban, ABD ile Şubat 2020'de imzaladığı bir anlaşmada ("Afganistan'a Barış Getirme Anlaşması") ABD'nin kendisine veya Afganistan'daki müttefiklerine yönelik saldırıları önlemeyi taahhüt etti. Ancak buna rağmen, Taliban'ın yönetimi devralması gibi büyük bir hamle karşısında Afganistan'dan gelen muhtemel terör tehdidinin ortadan kalkması söz konusu değildir.

Açık kaynaklar, en yetenekli iki grubun, El Kaide'nin (Hindistan Alt Kıtası El Kaidesi dahil) ve Irak ve Şam İslam Devleti'nin, Horasan Eyaletinde (İŞİD-K) yerel bazda da olsa belli bir güce sahip olduğunu bildiriyor. Ancak şu aşamada uluslararası bir düzeyde tehdit oluşturmadıkları da bildiriliyor. Birleşmiş Milletler (BM) raporuna göre, El Kaide Taliban ile yakın bağlarını hala koruyor ve şu anda bölgede aktif 500 kişilik üye potansiyeline sahip. (BM, 2021, s. 12–13).

Haziran 2021 itibarıyla, BM raporlarına göre Kunar ve Nangarhar vilayetlerinde yaklaşık 1.500-2.200 savaşçı toplandığı bildirildi. (BM, 2021). İŞİD-K'nin Ağustos 2021'de havaalanında 13 ABD askerini ve 170 kadar da sivil öldüren bir intihar saldırısı gerçekleştirmesi, bu grupların sadece Kabil'de değil diğer vilayetlerde de örgütlendiğini bizlere ispatlıyor. (Nossiter ve Schmitt, 2021). İŞİD-K'nin Afganistan'ın Şii azınlığı olan Hazaraları hedef alma potansiyeli mevcut ve geçmişte bunu yaptılar da. İŞİD, Ağustos 2021'den beri Hazaralara ve uzun süredir düşmanlık beslediği Taliban'a karşı saldırılarına devam ediyor. (Sayed, 2021).

Savunma Politikalarından Sorumlu Müsteşarı Colin Kahl Ekim 2021'de Kongre'ye, İŞİD-K'nin Afganistan'dan 6-12 ay içinde "potansiyel olarak" dış dünyaya yönelik saldırılar düzenleyebileceği ve El Kaide'nin bir ila iki yıl içinde benzer eylemleri gerçekleştirebileceği (Shink) konusunda bir değerlendirme yaptı. Ayrıca, daha önce Pakistan'da saldırılar gerçekleştiren Tahrir-i Taliban Pakistan (TTP) veya Pakistan Talibanı; Özbekistan İslami Hareketi ve Çin için özel bir endişe olan Doğu Türkistan İslami Hareketi de aynı seviyede bu potansiyeli taşımaktadırlar. (Thomas, 2021). Amerika Birleşik Devletleri ayrıca Afgan halkının nazarında koruması gereken bir ahlaki duruşa ve itibara sahiptir. Bu, Amerika Birleşik Devletleri'ne ve müttefiklerine yardım eden ve ülkeyi terk etmek isteyen Afganlar için rahat hareket edebilme özgürlüğünün sağlanmasını ve insani bir felaketten kaçınılması adına da elzemdir. İdeal olarak, bazı siyasi, sosyal ve politik koşulların korunması için de ülkede kalan müttefikimiz Afgan vatandaşlara yardım etmek oldukça elzemdir. Ayrıca bu son 20 yılda edinilen ekonomik kazanımların korunması için de önemlidir.

Örneğin, 3 Eylül 2021'deki bir açıklamada, Dışişleri Bakanı Antony Blinken, hem ABD'nin Afganistan'ı terk etmesini sağlama çabalarından hem de ABD'nin Taliban'dan "kapsayıcı hükümet" ve (kadınlar ve dini azınlıklar dahil) "Afganların temel haklarını korumak" gibi "beklentilerinden" bahsetti. (Beyaz Saray, 2021b; ABD Dışişleri Bakanlığı, 2021). Afganistan Çalışma Grubu'nun iki partili, kongre tarihli bir raporda yazdığı gibi, "Afganistan'daki uzun süreli varlığımız, şu an itibarıyla korumamızın bizim

için yararlı olacağını düşündüğümüz başarıları bize getirmiştir." (Afganistan Çalışma Grubu, 2021). Bu kazanımlar arasında kişi başına reel gelirden yüzde 75'lik bir artış, genç okuryazarlığında yüzde 18 puanlık bir artış ve ortaöğretime kayıttaki yüzde 33 puanlık bir kazanım da dahil olmak üzere kadınlar ve kızlar için çağdaş kazanımlar da yer aldı (Dünya Bankası, tarihsiz). Afganistan genellikle ulusların "büyük oyununda" bir ödül olarak resmedilse de ABD'nin burada nüfuz kazanma adına bir yarışa girdiğini söyleyemeyiz. Afganistan bir varlıktan daha fazla bir yük olduğunu kanıtladı ve büyük bir güç anlaşmazlığının kaynağından ziyade ortak bir meydan okuma sahası olarak tecrübe edildi.

Afganistan'ın ötesinde, ABD'nin insan hakları savunuculuğunda tutarlılığını koruması ve Taliban'ın kötü davranışlarına karşı herhangi bir hoşgörü tutumundan kaçınmasında kendisi için menfaatler vardır.

Afganistan İslam Emirliği ile Anlaşmaya Yönelik Alternatif Yaklaşımlar

Daha sonra ABD'nin Taliban tarafından yönetilen Afganistan'a yönelik politikası için üç geniş seçeneği inceleyeceğiz. Bunlar özetle angajman, tecrit ve muhalefet seçenekleridir. Analitik amaçlar için bunlar arasında biraz keskin bir ayrım yapıyoruz. Zira bu maddeleri tek tek detaylandırıp birbirinden ayırmak gerekecek. Bununla birlikte, muhalefet yapmak gibi aslında antipatik olan bir duruş dahi, belirli bir destekleyici kitlesine sahip olabilir ve bazı durumlarda sempatik bir hal bile alabilir. Bundan ötürü seçilecek olan nihai yaklaşımın en azından belli bir katılım içermesini önemli buluyoruz.

1- Angajman Politikası

Taliban rejimiyle angajman politikası, Taliban'ın karşılığında yapıcı bir şekilde angajmana istekli olduğu ölçüde ABD çıkarlarını ilerletme ihtimalini sunuyor. Katılım, diğer Batılı hükümetler ve Afganistan çevresindeki nüfuzlu hükümetler tarafından daha kapsamlı bir şekilde uygulandıkça ve bu hükümetlerin Taliban'a yönelik mesajları ne kadar koordineli olursa, daha etkili hale gelecektir. Çeşitli hükümetlerin angajman politikaları birbirini desteklemiyorsa, Taliban muhtemelen farklı ülkelerin beklentilerini seçici olarak karşılayarak farklılıklardan yararlanmaya çalışacaktır. Bu gerçekler bize göstermelidir ki, Afganistan'ın ekonomik serbest düşüşünü durdurmaya yardımcı olmak için bir miktar katılım ve yardım gerekli olacaktır.

Katılım, doğrudan ikili diplomatik ve istihbarat temasları, çok taraflı diplomasi, insani yardımın ötesinde bazı yardım biçimleri ve yaptırımların hafifletilmesi olasılığı yoluyla Taliban'ı etkilemeyi ve terörle mücadele iş birliğini ortaya çıkarmayı gerektirecektir. En ileriye dönük biçimde, angajman ayrıca Taliban'ın ilan ettiği "Afganistan İslam Emirliği"nin ülke hükümeti olarak resmen tanınmasını ve Kabil'deki ABD büyükelçiliğinin yeniden açılmasını da içerecek. Daha belirsiz bir biçimde, bu politika seçeneği, ABD'nin Afganistan meselelerini yönetmek ve Taliban ile bazı temaslar kurmak için Doha, Katar'da kurduğu diplomatik karakolun devam eden operasyonunu içerecektir. Orta yol, ABD'li diplomatların ve diğer yetkililerin Kabil'i ziyaret etme olasılığını geri getirmeyi ve rutinleştirmeyi ve resmi olarak tanınmasa bile Taliban'a fiili olarak tanınan hükümet gibi davranmayı içerebilir.

Motivasyon ve Gerekçe

Müdahalenin, özellikle iç politikalarıyla ilgili olarak, Taliban'ın davranışını temelden değiştirmesi muhtemel olmasa da ABD çıkarlarının bir miktar tatmin edilmesi için bir olasılık ihtimali var. Taliban, son yirmi yılda muazzam ABD askeri baskısına direnmenin maliyetlerini karşılamaya hazır olduğunu zaten

göstermiş olduğundan, diplomatik tanınma ve mali yardımın askıya alınmasının Taliban üzerinde bir baskı oluşturacağını düşünmek pek de gerçekçi olmaz.

Angajman seçeneğinin ABD hedeflerini tam olarak gerçekleştirme olasılığı düşük olsa bile, Afganistan'daki değişen duruma uyum sağlama esnekliği sağlayacaktır. Angajman yoğunluğundaki çeşitlilik yoluyla da Taliban'ı menfaatlerimiz doğrultusunda etkilemek için bir yol açacaktır. Afganistan'daki durum, Taliban'ın nasıl yöneteceği, uyum ve iktidarı ele geçirme konusunda ne gibi zorluklarla karşılaşacakları ve mevcut ekonomik bozulmanın ne kadar şiddetli olacağı konusunda belirsizliklerle dolu olduğu için bu yolun nasıl temin edileceği noktasında emin olmak şu aşamada imkânsız. Taliban ile olan etkileşimin zaman içinde ne kadar az veya çok etki yaratabileceğini göreceğiz.

Afgan ekonomisini istikrara kavuşturmaya yardımcı olacak ekonomik önlemler konusunda hantal bir yaklaşım izlemek, hali hazırda var olan insani krizi, Afganların Batı karşıtı duygularının büyümesi açısından uzun vadeli sonuçları olabilecek şekillerde şiddetlendirecektir.

Taahhüt, Taliban'a ABD ile Şubat 2020'de imzaladıkları terörle mücadele taahhütlerini yerine getirmeleri için olumlu teşvikler sunacak üç politika yaklaşımından sadece biridir. Bu anlaşmada Taliban, Afganistan'daki herhangi bir grup veya bireyin ABD veya müttefiklerinin güvenliğine tehdit oluşturmasını önleme sözü verdi ("Birleşik Devletler tarafından Tanınmayan Afganistan İslam Emirliği ve Amerika Arasında Afganistan'a Barış Getirme Anlaşması" 2020). Taliban, karşılıklı olarak uygulandığı sürece anlaşmanın geçerli kalacağına inandıklarını (veya en azından inandığını iddia ettiklerini) belirtti. Aynı anlaşmadaki yaptırımların hafifletilmesine yönelik taahhütlerini yerine getirmesi için ABD'ye çağrıda bulunmaya da devam ediyor. Bir angajman politikasının sürdürülebilmesi için ABD'nin, Taliban'dan gerçekçi olarak tüm beklentilerini tanımlaması ve ABD hükümetinin tüm unsurlarının bu çerçevede çalışmasını sağlaması gerekir.

Amerika Birleşik Devletleri'nin Afganistan'daki dramatik yoksulluğa ve kamu hizmetlerinin ciddi şekilde bozulmasını önlemeye önemli ölçüde katkıda bulunması için bir angajmana ihtiyaç duyulacaktır. Afganistan, Taliban ülke yönetimini devralmadan önce ekonomik gerilemenin yanı sıra büyüyen bir insani kriz yaşıyordu, ancak o zamandan beri koşullar keskin bir şekilde kötüleşti (Uluslararası Kriz Grubu, 2021). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, nüfusun yüzde 97'sinin 2022 ortasına kadar yoksulluk sınırının altına düşme riskiyle karşı karşıya kalacağı ve Afganistan'ın evrensel yoksulluğun eşliğinde sallandığı konusunda uyarılarda bulundu (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, 2021). Eylül 2021'de Dünya Gıda Programı, Afgan hanelerinin yalnızca yüzde 5'inin her gün yemek yiyebileceğini tahmin eden bir yayın yaptı (Dünya Gıda Programı, 2021a) Bir ay sonra Afganistan'ın dünyanın en büyük insani krizini yaşamaya hazır olduğunu değerlendirdi (Dünya Gıda Programı, 2021b).

Devam eden bu gerileme ve düşüş, artan mülteci akışlarına veya potansiyel olarak devletin çöküşüne yol açarak terörist gruplar için daha verimli bir zemin sağlayabilir. Temel ihtiyaçlar için hayat kurtaran insani yardım, krizin en kötü etkilerinden bazılarını hafifletebilse de ekonomik aktiviteyi yeniden canlandırmak için adımlar atılmadıkça durum istikrara kavuşturulamaz ve insani felaketin kötüleşmesi durdurulamaz. Bağışçıların, Taliban'ın iktidara gelmesi üzerine insani olmayan dış yardımı askıya alması ve ABD'nin Afganistan'ın merkez bankası rezervlerini (çoğunlukla New York Federal Rezerv Bankası tarafından tutulan (Nelson ve Rapoport, 2021) dondurması, muazzam bir soruna neden oldu. Bu bir likidite krizine yol açtı ve Taliban rejiminin memur maaşları ve ithal enerji kaynakları gibi gereksinimleri karşılama kabiliyeti üzerindeki ciddi kısıtlamalar dahil olmak üzere ani ekonomik şoklar oluşmasına sebebiyet verdi. (Trofimov ve Shah, 2021).

Afganistan'da ciddi bir dış yardım bağımlılığı söz konusudur. Önceki hükümet altında, kamu harcamalarının yaklaşık yüzde 75'i yabancı bağışçılar tarafından finanse edildi ve dış yardım, gayri safi yurtiçi hasılanın yaklaşık yüzde 40'ına eşitti (Dünya Bankası, 2021). En önemlisi, nakit sıkıntısı çeken ekonomiye likidite enjekte edilmesi ve normalleştirilmiş bankacılık operasyonlarının yeniden başlamasıdır. Amerika Birleşik Devletleri'nin kendi başına ekonomiye nakit dökmesine gerek yok. Ancak en azından Dünya Bankası ve BM'nin şu anda geliştirilmekte olan ancak Washington tarafından kolayca engellenebilecek önerilerle ilerlemelerine izin verilmesi gerekecek.

Son olarak, bir angajman politikası, ABD'nin Afganistan'ın göreceli istikrara kavuştuğunu görme konusunda bölgesel ortaklarının çıkarlarına aykırı çalışmaktan kaçınmasını sağlayacaktır. Özellikle Hindistan, Afganistan'daki yeni siyasi gerçekliği kabul etmeye ve bunlardan en iyi şekilde yararlanmaya hazır olduğunun sinyallerini verdi (Haidar, 2021). Ayrıca Afganistan'a komşu Orta Asya ülkeleri de, 20 Ekim 2021'de Moskova'da (ABD'nin katılmayı reddettiği) Taliban ile birlikte 10 ülkenin katılımıyla gerçekleştirilen bir toplantıda, Taliban ile "pratik angajman" (Moskova'daki Katılımcıların Ortak Bildirisi) çağrısında bulunan ortak bir bildiri imzaladılar. Afganistan Üzerine Forma İstisnaları, 2021).

ABD'nin Enstrümanları ve Yaklaşımı

Diplomasi

Taliban ile tutarlı diplomatik temas, bir angajman politikasının en temel şartıdır. Düzenli temas olmadan ABD, beklentilerini açıkça ifade edemeyecek ve Taliban'ın ABD çıkarlarını hoşgörü ile karşılama konusunda bir karakter değişimine uğrayıp uğramadığını da tahlil edemeyecektir.

İnsani yardımın ötesindeki her türlü yardım, Afganistan'daki koşulların anlaşılmasını ve resmi ya da sivil olsun, ülkede çalışan kişilerle düzenli diplomatik ve kalkınma konulu toplantılar yapmak da, bu kişilerin olması gerektiği şekilde evrilip evrilmediğini bizlere gösterecektir. Buna ek olarak, ABD'nin Taliban ile kuracağı temasların ana konusu, ABD'nin bölgedeki kendi çıkarlarını korumak üzerine bina edileceği için, Taliban'a daha sıcak ve ilgili davranan ülkeler karşısında Washington çok daha dezavantajlı olacaktır. Pakistan, Çin, İran ve Rusya, şu an için Taliban ile resmi temaslarını sürdürüyorlar ve bir angajman planlaması için en önde gelen ülkeler de bunlar. Birleşik Devletler'in Taliban ile düzenli temas kurmasının ve sahadaki koşullara ilişkin içgörü geliştirmesinin en iyi yolu, Kabil'de diplomatik bir varlığı yeniden kurmaktır. Amerika Birleşik Devletleri bir noktada Taliban İslam Emirliğini Afganistan hükümeti olarak resmen tanırsa, o zaman bir büyükelçiliği yeniden açabilir; bu noktadan önce, Dışişleri Bakanlığı (Kosova'yı bağımsız bir devlet olarak tanımadan önce Kosova'nın Priştine kentinde yaptığı gibi) bir "ofis" ya da bağımsız olarak faaliyet gösteren, ancak ismen başkaları tarafından barındırılan ve fonlanan bir ABD yetkili personeli, sadece menfaatlerimizle ilgilenen bir ofis açabilir. (İsviçre büyükelçiliğiyle bağlantılı olarak Küba, Havana'da uzun süredir yaptığı gibi).

Daha minimalist bir angajman politikası, Dışişleri Bakanlığı'nın Doha, Katar'da kurduğu Afganistan'ı kapsayan küçük diplomatik karakolun muhafaza edilmesini ve Washington ve Doha'dan Afganistan'a resmi seyahat izni verilmesini içerebilir. Taliban şimdiye kadar Doha'daki ABD yetkilileriyle ilişki kurmaya istekli olmasına rağmen, en önemli figürleri orada yerleşik değil ve toplantılar için düzenli olarak Doha'ya seyahat etme konusunda giderek isteksiz hale gelebilirler. Sınırlı bile olsa, daha fazla temas sürdürmek, muhtemelen Afganistan'a seyahat etmeyi de gerektirecektir. Katılımın yoğunluğuna bakılmaksızın, Birleşik Devletler'in, çıkarlarına aykırı olduğu için görüşmek istemeyeceği kişileri tanımlayan bir temas politikasına ihtiyacı olacaktır. Bunun en iyi örneği, Taliban'ın İçişleri Bakanlığı'ndan sorumlu tuttuğu Siraceddin Hakkani'dir. Taliban'ın Hakkani hizbinin kilit operasyonel lideri olarak,

ABD'ye ve müttefik kuvvetlere ve Afganlara yönelik en ölümcül saldırıların çoğundan sorumluydu. Bu şahıs bilindiği üzere ABD tarafından belirlenmiş bir teröristtir (Raghavan, 2021).

Temas politikasının bir parçası olarak, ABD'nin geçmiş davranışlara dayalı hiçbir temas kararının kalıcı olup olmayacağına doğru şekilde karar vermesi gerekir... Zira ABD çıkarlarına aykırı devam eden bir faaliyet olmadığı görüldüğünde, zaman içinde bu kararların gevşetilebileceğine karar vermesi gerekecektir. Çoğu hükümet, Taliban'a Afganistan'daki fiili otorite olarak kayıtsız şartsız muamele ediyor, ancak hiçbiri onu henüz resmen tanımadı. Tüm büyük bölge ülkelerinin Taliban yönetimini kabul etme (en azından memnuniyetle karşılama) eğilimi göz önüne alındığında, rejimi meşru hükümet olarak tanıma kararları gözden geçirilebilir ve Taliban'ın kontrolü elinde tuttuğu varsayılarak daha temkinli davranılabilir. Bu durum muhtemelen Taliban tarafından atanan BM büyükelçisini (Nichols, 2021) onaylamak için baskı yaratarak Taliban'a Afganistan'ın BM'deki koltuğunu verecek.

O zaman Birleşik Devletler, (böyle bir hareketi tek taraflı olarak engelleyemese de) Taliban büyükelçisinin güvenilirliğini kabul edip etmeyeceği veya buna itiraz edip etmeyeceği sorusuyla karşı karşıya kalacaktır. ABD, Taliban'ın bir son kullanma tarihi olacağını kabul edecek. Sonunda, zamanlamayı tahmin etmek şu anda mümkün olmasa da ABD'nin Taliban'ı Afganistan'ın resmi hükümeti olarak tanıma konusundaki duruşunu geçici bir bekle ve gör modunun ötesinde netleştirmesi gerekecek. Bu noktada sağlam bir tanınmama pozisyonu angajman politikasıyla çatışacaktır. Tanınmama, ABD'nin Afganistan'ın ekonomik krizini, özellikle de merkez bankası rezervlerinin potansiyel olarak çözülmesini sağlamak için adımlar atma yeteneğini de sınırlayabilir.

Ancak Afganistan'ın Merkez Bankası rezervleri ABD'de donuk olarak kaldığı sürece, bu konu Taliban için büyük bir endişe kaynağı olmaya devam edecek ve angajmanın önünde bir engel olacaktır. İnsani ve Ekonomik Yardım herhangi bir politika yaklaşımı altında, ABD, Afgan devletinin siyasi yönetimine bakılmaksızın, insani ilkeler temelinde Afgan halkına insani yardım sağlamaya devam edebilir ve etmelidir. Bu tür yardım, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları (STK'lar) aracılığıyla sağlanmaktadır ve ABD'nin Taliban ile doğrudan etkileşimini gerektirmez. Bununla birlikte, bir angajman politikası, ABD yetkililerine, bu tür bir yardımın etkili bir şekilde sağlanmasına yardımcı olabilecek ihtiyaçları ve ortaya çıkan insani erişim sorunlarını tartışma fırsatı verecektir. Washington, Taliban'ın yönetimi devralınmasından sonra bile Afgan halkının yanında olacağına dair ABD güvencesini yerine getirmek amacıyla, Afgan sağlık sistemine mali destek sunabilir. Bu durum aslında teknik olarak insani olmayan bir yardım türüdür. Ancak ülkenin sağlık sistemi tamamen çöktüğü için böylesi bir yardım Afgan halkı adına hayat kurtaracak bir adım olacaktır. (UN News, 2021). ABD'li yetkililerin, sağlık sisteminin yakından bağlı olduğu Taliban sağlık bakanlığı ile doğrudan ilişki kurmaları gerekmeyecek, ancak bu alanda bir ABD yardım çabası uygulayan kuruluşların aracılığı ile bu ilişkiler rahatça kurulabilecektir. Daha büyük insani ihtiyaçların ortaya çıkmasını önleyecek faaliyetler için kalkınma yardımının diğer kullanım şekilleri de tatbik edilebilir. ABD'nin Taliban'la angajmanı sürdürmesi için daha geniş bir ekonomik yardım programı gerekli değildir. Ancak ülkeye nakit akışı en azından kısmen sağlanmadıkça insani krizi aşmanın bir yolu yok.

Aksi halde ülke sadece insani krizin bir zirvesinden diğerine sallanıyor olacak. Pratik bir mesele olarak, eğer Taliban ciddi bir ekonomik krizle boğuşuyorsa ve Birleşik Devletler yardım etmeyi reddediyorsa, bu durumda Afganistan içerisinde Birleşik Devletler'i ilgilendiren konularda bizim menfaatimize bir netice elde etmek iyice zorlaşacaktır. Gerçekten de Taliban, ülkenin ekonomik sıkıntılarında ABD'yi sorumlu tutuyor, bu da angajmana elverişli olmayan bir tutum (CBS News, 2021). Yardım sağlamak, Afganistan'ın

tüm ekonomik sorunlarını tabii ki çözmeyecek, ancak Afganların yaşamları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olacaktır.

Yatırım konusuna gelince, bu yatırımlar, bir grup olarak Taliban'a, Taliban'ın Hakkani ağı hizbine ve bireysel Taliban figürlerine çeşitli kısıtlamalar ve destek yasakları getirmektedir. Bir angajman politikası kapsamında, ABD'nin bir noktada ABD ve BM yatırımlarını hafifletmeye hazır olması gerekeceği ise aşıkardır.

Şubat 2020 ABD-Taliban anlaşması, bu bağlamda Taliban'ın yenilemeye direneceği bir kriter oluşturdu: ABD, 27 Ağustos 2020'ye kadar tüm ABD yatırımlarını "kaldırma hedefini" ve "diplomatik angajmanı" taahhüt etti. Bu taahhüt 29 Mayıs 2020'ye kadar tüm BM yatırımlarını kaldırmayı amaçlıyor (*"Amerika Birleşik Devletleri tarafından Devlet Olarak Tanınmayan ve Taliban Olarak Bilinen Afganistan İslam Emirliği ile Amerika Birleşik Devletleri Arasında Afganistan'a Barış Getirme Anlaşması"* "2020).

Yakında, Taliban, ABD'yi yatırımların hafifletilmesi konusunda isteksiz bir tavırda görmeye devam ederse, bir angajman politikası üzerinde anlaşma konusunda Birleşik Devletlere zorluk çıkarabilir. Yani ABD yatırımların kaldırılması, en azından hafifletilmesi konusunda verdiği taahhütleri yerine getirmelidir. En azından, ABD'nin Taliban ile mevcut yatırımların kademeli olarak hafifletilmesi için bir yol haritası müzakere etmesi gerekecektir. Geçmişte Taliban, herhangi bir ABD talebi karşılığında yatırımların hafifletilmesine ilişkin sınırlamaları kabul etmeyeceğini belirtmişti. Yatırımların hafifletilmesi için BM'de baskı gelişebilir, bu da ABD'yi pozisyonunu er ya da geç netleştirmeye zorlayabilir, ancak henüz bu yönde hareket etmek için acele etmeye gerek yok ve BM Güvenlik Konseyi içerisinde bu konu ile ilgili bir çok fikir ayrılığının olduğu da bilinmesi gereken bir gerçek (TASS). , 2021). Çin, Taliban yasağına yönelik en azından "tek taraflı" yatırımların kaldırılması gerektiğini belirtti (Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2021).

ABD yatırımlar konusunda biraz esneklik göstermeye direnirse, bu tutum sayesinde bir angajman politikasının alanı daralma eğilimine girecektir.

Tablo.1

Mevcut Yaptırımların Özeti			
Yaptırımlar	Kısıtlama nedir?	Kimlere Yaptırım Yapılır (Taliban hükümeti bekçi hükümeti içinden örnekler)?	Taliban bekçi hükümeti(?) İstisnalar, Muafiyetler ve Kaldırma Yetkisi
BM Güvenlik Konseyi yaptırımları (1267, 1988 ve müteakip kararlar uyarınca)	BM üye devletlerinin yükümlülükleri şunları içerir: <ul style="list-style-type: none"> Varlık dondurma Seyahat yasağı Silah ambargosu 	Belirlenmiş Taliban bireyleri ve kuruluşları, <ul style="list-style-type: none"> Molla Muhammed Hasan (Başbakan) Molla Abdulgani Birader (Başbakan Yardımcısı) Mevlevi Muhammed Yakup (Savunma Bakanı) 	Muafiyetler, yaptırımları denetleyen komiteye sunulması gereken "temel harcamalar" için fonları içerir. Komite, belirli kişilerin barış ve uzlaşma için seyahat etmesini onayladı. Komite, Güvenlik Konseyi'ne yapılan itirazlar ile oybirliği ile karar alır.
ABD icra emirleri (13129, 13224, 13268, 13886 dahil)	<ul style="list-style-type: none"> Varlık dondurma İşlem yasağı 	Bir örgüt olarak Taliban da dahil olmak üzere Özel Olarak Belirlenmiş Küresel Teröristlerin (SDGT'ler) listesi.	Yabancı Varlıkların Kontrolü Ofisi (OFAC), insani yardım için mevcut genel lisanslar 14 ve 15 gibi genel veya özel lisanslar verebilir. Bireyler OFAC tarafından bunların kaldırılmasını talep edebilir. SDGT listesini Devlet, Hazine ve Başsavcı koordine eder.
ABD'nin Hakkani şebekesini Yabancı Terör Örgütü olarak tanımlaması (2004 tarihli Göç ve Vatandaşlık Yasası'nın 219. bölümü)	<ul style="list-style-type: none"> Maddi yardım yasağı Varlık dondurma Göçmenlik kısıtlamaları 	Hakkani ağı ve Siraceddin Hakkani (İçişleri Bakanı) gibi kişiler	OFAC, genel veya özel lisanslar verebilir. Dışişleri Bakanı veya Kongre, atamayı iptal edebilir.

Kutu 1.

Mevcut Yaptırım Rejimleri

• **BM yaptırımları:** İlk olarak 1999'da kurulan ve o zamandan beri diğer terörist grupları da kapsayacak şekilde genişletilen BM yaptırım rejimi, üye devletleri, mal varlıklarını dondurmak, seyahati yasaklamak ve listeye kayıtlı kişi ve kuruluşlara silah satışını engellemekle yükümlü kılıyor. Yaptırımları denetleyen komite, tartışmalı konular BM Güvenlik Konseyi'ne havale edilmesine rağmen, kararlarını oybirliği ile alır ve bu nedenle Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesinden herhangi biri yaptırımlardaki değişiklikleri engelleyebilir. Yiyecek veya tıbbi tedavi gibi temel harcamalar da dahil olmak üzere seyahat yasağı ve varlık dondurma konusunda muafiyetler vardır, ancak muaf tutulan belirli harcamalar komite tarafından değerlendirilmek üzere sunulmalıdır. Komite ek istisnaları onaylayabilir, örneğin, Taliban'ın 14 üyesinin 2019'daki barış müzakerelerini desteklemek için seyahat etmesine izin verilmesi gibi.

• **13224 sayılı Yürütme Kararı ve ilgili yürütme emirleri kapsamındaki ABD yaptırımları:** ABD yaptırımları, BM yaptırımlarının karar bağlanmasından çok daha önce gelir. İlk olarak Temmuz 1999'da 13129 Yürütme Kararı ile yürürlüğe konmuş, 11 Eylül saldırılarından sonra 13224 Yürütme Kararı ile önemli ölçüde genişletilmiş ve 2019'da listelenmiş bireyler ve kuruluşlara karşı ikincil yaptırımlara da izin verecek şekilde revize edilmiştir. Listelenen bireyler ve kuruluşlar, bir varlık olarak Taliban'ı ve çok çeşitli diğer kişileri içeren SDGT listesinde tanımlanır. Bu yaptırımlar, kurumların, borsada işlem gören kişilerin veya onlara ait olan, onlar adına hareket eden kuruluşların varlıklarını bloke etmesini gerektirir. Uygun makamlar, terörist grupları desteklemediğini düşündükleri, belirli kişileri veya kuruluşları nadiren de olsa listeden çıkarabilir. OFAC, Hazine Bakanlığı bünyesinde, belirli faaliyetlere izin veren belirli kuruluşlara genel lisanslar (yani, kamuya açık) veya özel lisanslar verebilir. 24 Eylül 2021'de OFAC, Afganistan'da insani yardımın veya temel insan ihtiyaçlarını destekleyen diğer faaliyetlerin sağlanmasına izin vermek için bir çok kuruma genel geçerliliği olan lisanslar verdi.

• **Hakkani Ağı'nın Yabancı Terör Örgütü Olarak Tanımlanması:** Hakkani ailesi, Taliban'ın bir parçasıydı, ancak özellikle iğrenç terör eylemlerine girişti ve bu eylemleri Hakkani şebekesinin 2012'de Yabancı Terör Örgütü olarak atanmasına yol açtı. Taliban lider yardımcısı ve Taliban'ın geçici hükümeti altındaki İçişleri Bakanı olan Siraceddin Hakkani, FBI'nin en çok arananlar listesinde yer alıyor. Yabancı Terör Örgütü tanımı, ABD yargı yetkisi altındaki herkesin Hakkani ağına maddi destek sağlamasını yasa dışı kılar ve ABD dışındaki kurumların Hakkani ağının üyeleriyle ilişki kurmaları halinde ise bunun bir mesuliyet gerektirdiğini idrak etmeleri gerekir.

KAYNAKLAR: UN, 2011; UN, 2015, pp. 6–8; UN, 2020, p. 4; United Nations Security Council, undated; Schorzman, 2021; Loertscher et al., 2020, pp. 25–35; Executive Order 13886, 2019; U.S. Department of the Treasury, 2021; U.S. Department of State, undated; Lohmann, 2019, p. 7; 8 USC 1189; 18 USC 18 2339B.

ABD yaptırımlarını ihlal etmeden insani yardımın devlet kurumları ve STK'lar tarafından teslim edilmesine ve ayrıca ticari olmayan, kişisel para havalelerine müsaade edilmesine izin vermek için gerekli olan genel lisanslar zaten verilmiştir (ABD Hazine Bakanlığı, 2021; Yabancı Varlıkların Kontrolü Ofisi, 2021). OFAC'ın yaptırım uygulamayacağını belirten bankalara veya diğer kurumlara gönderilen "rahatlama" mektupları, sınırlı finansal işlemler için bir miktar alan açabilir. Örneğin, Eylül 2021'in başlarında Western Union, ABD yetkilileriyle ilişkisini sürdürdüğünü belirterek Afganistan'a para transferi hizmetlerine yeniden başladı. İzin verilen ek potansiyel işlemler arasında özel bankalara genişletilmiş para transfer yetkileri, elektrik sağlamaya devam etmek için Afganistan'ın komşularına yapılan ödemeler veya sağlık ve eğitim gibi temel hizmetleri finanse etmek için özel olarak tasarlanmış işlemler yer alabilir (bkz. örn., Byrd, 2021). Ancak, yardımın kesinlikle insani alanın ötesinde ve normal ekonomik faaliyetin devam etmesine izin vermenin ötesinde herhangi bir genişleme, mevcut yaptırımların kaldırılmasını ve birçok ek lisansın çıkarılmasını gerektirecektir.

Terörle Mücadele

Yetkililer, ABD'nin Afganistan'daki gelişmeleri uzaktan izleyeceğini ve gerekirse terörist hedefleri vuracağını söylediler (Schmitt, 2021). ABD'nin Afganistan'a askeri müdahalesini şiddetle reddeden Taliban'ın, ABD'nin Afganistan'daki terörle mücadele eylemlerini aleni bir şekilde kabul etmesini ummak son derece mantıksız. Afganistan'daki tanımlanabilir Amerikan saldırıları ve hedefleri muhtemelen en azından herhangi bir yapıcı angajmanın kesintiye uğramasına neden olacaktır. Eylemler, Taliban'ın karşı çıktığı IŞİD-H'ye karşı olsa bile rejim itiraz etmek zorunda kalacaktı. Bu nedenle, Birleşik Devletler'in, angajman yoluyla olası iş birliği kaybına karşı, Afganistan'ın egemenliğini ihlal eden operasyonlar için tehdit eşliğini dikkatli bir şekilde değerlendirmesi gerekecektir.

Katılımın bir parçası olarak Taliban ile birlikte kurulacak bir terörle mücadele iş birliği araştırılabilir, ancak bu tür bir işbirliğinin ne kadar gerçek ve üretken olabileceği belirsizdir. IŞİD-H'nin peşinden gitme konusunda çıkarların örtüştüğü durumlarda bile, çok anlamlı istihbarat paylaşımı için her iki tarafta da ciddi bir güven problem olması kuvvetle muhtemeldir. (bkz., ör. George, 2021). Kısmen kendilerini önceki hükümetten ayırmak için, Taliban terörle mücadele konusunda ABD'nin birlikte çalışma teklifini kabul ediyor veya ABD yardımına ihtiyaç duyuyor olarak görülmek istemeyecektir. (Gannon, 2021). Taliban'ın bu alanda açıkça ABD ile iş birliği yapıyor olarak görülmek istememesi nedeniyle, bu isteksizliğe rağmen meydana gelebilecek herhangi bir olası iş birliğine, ordudan ziyade istihbarat teşkilatlarının ABD tarafında liderlik etmesi gerekecektir.

Uluslararası ve Bölgesel Katılım

Bir katılım politikası, önemli bir uluslararası ve bölgesel diplomasi bileşeninden yararlanacaktır. Bu diplomasi'nin birincil hedefleri, terörle mücadele, insan hakları ve yönetim konularında Taliban'dan beklentilerin mümkün olan maksimum tutarlılığını sağlamak ve yardım planları ve dağıtımını konusunda koordinasyonu inşa etmek olacaktır.

Tacikistan (Umarov, 2021) dışında Afganistan'ın tüm yakın komşuları, kendi aralarında Taliban'a yönelik vermek istedikleri mesajlarını koordine etmeye şimdiden meyilli. Terörle mücadele ve kapsayıcı yönetim hakkındaki bu mesajlar, ABD çıkarlarıyla büyük ölçüde tutarlıdır. Genel olarak, bölge ülkeleri, son yirmi yılda Afganistan'a yoğun yatırım yapan Batılı bağışçılardan çok daha fazla bir şekilde angajmana eğilimlidir.

Bölge ülkeleri özellikle önemli kaynaklar yatırarak bir angajman oluşturup sonra da bu angajmana katılım gerçekleştirmek konusunda isteksizler. Ancak Afganistan'ın yeniden inşası ve kalkınması için faturayı ödemenin Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü ülkelerinin sorumluluğunda olduğunu iddia ediyorlar (Katılımcıların Ortak Bildirisi. Afganistan üzerine Moskova Formatı İstişareleri, 2021).

ABD ve Avrupa tarafında saklı olan ve genellikle bölgeye yakın komşu ülkelerde daha istekli olan angajmana yönelik başlangıçtaki eğilimlerdeki farklılıklara rağmen, şartlı angajman konusunda fikir birliği oluşturmak için yeterli bir çıkar birliği mevcuttur. Koşullar en düşük ortak payda kalitesine sahip olacak ve böyle bir uzlaşmayı sürdürmek pek de kolay olmayacaktır, ancak Birleşik Devletler bu konsensüsü oluşturmaya çalışmak için gereken diplomatik enerjiyi harcarsa bundan kendi adına ciddi bir fayda sağlayabilir. Çünkü angajmana ait bir toplu etki muhtemelen olacaktır. Böylesi bir toplu etki ise Taliban üzerindeki tek taraflı ABD etkisinden çok daha güçlü bir netice verecektir. Çıkarların yakınlaşması, her şeyden önce, Taliban'ı El Kaide, TTP ve IŞİD-H'den farklı olarak, kendilerinin düşman olarak görmediği ama ABD çıkarlarına ters düşen diğer gruplara karşı da terörle mücadele konusunda motive etme olanağı sağlayabilir.

Bir başka yakınlaşma noktası, önceki yönetimin istikrarsızlığı artık alenen kanıtlandığı için, Taliban'ın Afganistan'ın etnik ve aşiret çeşitliliğini daha iyi yansıtacak şekilde rejimlerinin bileşimini genişletmesinin önemidir. Son olarak, Afganistan'da insan hakları konusunda en azından asgari düzeyde ortak bir endişe var, öyle ki orada görev alan hiçbir hükümet ya da hükümet yetkilisi, 1990'larda İslam Emirliği'nin gerçekleştirdiği korkunç uygulamalara geri dönüldüğünü görmeye katlanamaz.

2- İzole Etme Politikası

Tecrit politikası, ABD'nin ve daha geniş çapta uluslararası düzeyde bu rejimi onaylamadığının sinyalini verirken, Taliban rejimini cezalandırmaya ve zayıflatmaya ve davranışlarını değiştirmeye zorlayacaktır. İzole bir strateji, diyalogu veya Taliban'la angajmanı sınırlamayı; mevcut yaptırımların sürdürülmesini ve güçlendirilmesini gerektirecektir. Ayrıca Taliban rejiminin, ABD yaptırımlarının etkinliğini engelleyebilecek potansiyel alternatif can damarlarını zayıflatmak için müttefikler, ortaklar ve diğer ülkelerle birlikte çalışmak gerekecektir.

1990'larda Taliban, kadınlara ve kız çocuklarına eğitim yasağı, dini azınlıkların baskı altına alınması ve öldürülmesi ve gayrimüslim kültürel eserlerin yok edilmesini içeren aşırı bir İslamcı yönetim biçimi izledi. ABD'nin çekilmesinin ardından ilan edilen geçici Taliban hükümeti, 1990'larda hüküm süren hükümette görev almış birçok şahsı bünyesinde barındırıyor (Bahiss, 2021). Taliban ayrıca 11 Eylül 2001 saldırılarına kadar El Kaide'yi de bünyesinde barındırdı ve 20 yıl sonra bugün bile ABD ile müzakereler sırasında El Kaide ile 11 Eylül saldırıları arasındaki bağlantıları inkâr etmeye devam ediyorlar (Taylor, 2019).

Medya erişimindeki azalma, Taliban'ın davranışları hakkında yeterli bilgi akışının önüne geçiyor. Buna rağmen temmuz ayında Hazaralara yönelik bir saldırı ve 2021 sonlarında eski Afgan yetkililere yönelik yapılan saldırılar kayıt altına alınabildi ("Afganistan: Taliban'ın Hazara Azınlığından 'İşkence Gören ve Katledilen' Adamlar," 2021; İnsan Hakları İzleme Örgütü, 2021).

ABD Araçları ve Yaklaşımı

Diplomasi

Bir izolasyon stratejisi izlenmesi halinde ABD, Taliban ile olan ilişkisini sınırlamaya çalışacak ve onu meşru Afganistan hükümeti olarak tanımayacaktır. Bu politika, Afganistan'da Taliban'ı meşrulaştırdığı ima edilebilecek herhangi bir resmi diplomatik ayak izini de dışlayacaktır. Yukarıdaki angajman stratejisinde açıklanan diplomatik seçeneklerde olduğu gibi, başka bir ülke Afganistan'da ABD için koruyucu bir güç olarak hareket edebilir. Amerika Birleşik Devletleri, Taliban'ın BM'de ve diğer uluslararası kuruluşlarda temsil edilmesini reddetmek için de diğer ülkelerle birlikte bir baskı kurma sürecine girmek zorunda kalacaktır.

Tanınmama, Taliban ile diplomatik anlaşmaların tamamının iptal edileceği anlamına gelmez. Örneğin, resmi ABD politikası herhangi bir grubu bir grup olarak tanımayı reddetmesine rağmen Amerika Birleşik Devletleri 1990'larda Taliban'ı daha kapsayıcı bir hükümet olmaya ve Usame bin Ladin'i kovmaya çağırarak kadar ilerlemiş diplomatik ilişkilere sahipti (ABD Dışişleri Bakanlığı, 1998). ABD ayrıca, Şubat 2020 Doha anlaşmasına yol açan müzakerelerinde "Afganistan'ın resmi olarak tanınması" konularını da incelemiştir—Bu anlaşmada Taliban "ABD tarafından bir devlet olarak tanınmamakla beraber, mücerret olarak "Afganistan İslam Emirliği" olarak anılmıştır. ("Birleşik Devletler tarafından Devlet Olarak Tanınmayan ve Amerika Birleşik Devletleri ile Taliban Olarak Bilinen Afganistan İslam Emirliği Arasında Afganistan'a Barış Getirme Anlaşması", 2020).

İnsani ve Ekonomik Yardım

ABD, tecrit stratejisi altında, hedefine ulaşmak için azimle hareket etmesi gerektiğini bilmesine rağmen, yine de Afganistan halkına yardım etmeye çalışacaktır. İnsani yardım, yalnızca uluslararası kuruluşlar veya STK'lar aracılığıyla sağlanmalıdır.

Böyle bir politika, muhtemelen, bu tanımı eğitim veya sağlık hizmetlerini içerecek şekilde genişletmek yerine, yardımın kapasitesini daha limitli tutacak ve aynı yardıma (gıda, ilaç ve geçici barınma gibi) odaklanarak insani yardımın oldukça dar bir tanımını gerçekleştirmeye niyetlenecektir.

Yaptırımlar

Bir tecrit stratejisinin en merkezi unsuru, yukarıda özetlenen ABD ve daha geniş uluslararası yaptırım rejimlerinin istikrarlı şekilde devam edebilmesi ve potansiyel olarak güçlendirilmesidir. Prensip olarak, yaptırım rejimi hükümet ve hükümet liderleri üzerinde baskı oluşturmaya çalışırken, aynı zamanda sivillere verilen zararı en aza indirmeye ve insani yardıma izin vermeye çalışacaktır, ancak herhangi bir ekonomik yaptırım rejiminin, nüfusu olumsuz etkilemesi oldukça muhtemeldir.

Hükümet üzerinde iktidarı ele geçirmek suretiyle Afganistan hükümetiyle yapılan herhangi bir işlem, yaptırım uygulanan gruplara veya bireylere fayda sağlayabileceğinden, Taliban üzerinde olan yaptırımlar hükümet organlarına etkili ve dikkatli bir şekilde uygulandı. Mevcut yaptırımlar böylelikle yabancı yatırımları, kalkınma yardımını veya Afganistan merkez bankasını içeren diğer işlemleri engellemek için bir araç sağlayarak Taliban rejiminin izolasyonu için bir şablon sağlamaktadır. İzolasyon, Afgan hükümetiyle hiçbir bağlantısı olmayan STK'lar veya özel şahıslar tarafından insani yardım için bazı işlemlere izin verebilir. Bununla birlikte, Afganistan merkez bankasının ABD'de tutulan 7 milyar dolarlık fonunun serbest bırakılması gibi Taliban rejimini meşrulaştıracak herhangi bir işlem, izolasyon hedefini baltalayacaktır (Nelson ve Rappoport, 2021).

Amerika Birleşik Devletleri, Taliban kontrolündeki Afganistan'ın izolasyonunu güçlendirmeye çalışıyorsa, bu konuda uygulayabileceği ek yaptırımlar elbette mümkündür. Afganistan için ruhsatları kısıtlamak veya insani yardım bütçelerini kesmek başlı başına bir ek yaptırım yaklaşımı olabilir. Afganistan hükümetinin Taliban ve Hakkani liderliği elinde bulunması, OFAC'ın finansal kurumlar üzerindeki uygulamasını ve muhtemel yaptırımlarını genişletmesi için bir gerekçe sağlayabilir. Bununla birlikte, ABD'nin Afganistan'ın bazı ticaret ve yatırım ortakları üzerindeki etkisi sınırlı olabilir. Örneğin, Kuzey Kore'ye karşı petrol ürünleri ticaretine getirilen kısıtlamaları yansıtan sert ticari yaptırımların, Afganistan'a yönelik uygulanması daha zor olabilir çünkü Afganistan komşusu İran'dan yakıt ve diğer petrol materyallerini karşılama konusunda bir ticari iş birliğine gidebilir (Albert, 2019).

Tabii ki, ne kadar fazla ek yaptırım uygulanırsa, yaptırımların Afgan vatandaşlarına daha fazla zararı olacaktır. Afganistan ekonomisi zaten büyük ölçüde yardıma bağımlıydı. Mevcut yaptırımlar altında Batılı kalkınma yardımının kesilmesi ve mali akışların kısıtlanması, yukarıda belirtildiği gibi, halihazırda büyüyen bir insani krize yol açmıştır. İnsani yardım, ilaç veya diğer mallar için muafiyetler olsa bile, yaptırımlara uymanın karmaşıklığı ve maliyeti ve kasıtsız olarak yaptırımlara maruz kalmanın potansiyel riski, birçok özel kuruluşu ve girişimciyi Afganistan'da iş yapmaktan caydıracaktır.

Terörle Mücadele

Bir izolasyon stratejisi, hem ilgili Taliban karar vericilerine erişimi sınırlayacak hem de onların iş birliği yapabileceği ihtimallerini azaltacak. Bu durum Taliban ile iş birliğini garantilemeyi ve hatta ABD'nin terörle mücadele çabalarına Taliban'ın da katılmasını daha da zorlaştıracaktır. Başkan Biden ve diğer ABD savunma bakanlığı yetkilileri tarafından belirtildiği gibi, "ABD ufukta sadece kendi yeteneklerine güvenmek zorunda kalacak." ABD'li yetkililerin de kabul ettiği gibi, birliklerin ve ABD büyükelçiliğinin kaldırılması zikrettiğimiz tüm bu programın uygulanmasını daha da zorlaştıracak (Beyaz Saray, 2021b; Washington Post, 2021; Merkez Komutanlığı, 2021).

Uluslararası ve Bölgesel Katılım

Daha kapsamlı bir yaptırım rejiminin etkinliğini en üst düzeye çıkarmak için, Taliban'ın mümkün olduğunca az dış yardım ve ticari partner seçeneği olmalıdır. Amerika Birleşik Devletleri, birkaç nedenden dolayı tercih ettiği yaptırımların onayını Avrupa ülkelerinden alabilir. Bu durum, Taliban'ın yardım almak için taviz vermesi gerektiğine inanmasına neden olabilir.

Çin, Rusya ve İran, özellikle Taliban'la çatışmaya girme eğiliminin sinyallerini verdikleri için daha büyük bir zorluk teşkil ediyor. Çin'in İran ile geçmişteki iş birliği, ABD yaptırımlarının altını oydu ve tüm yaptırımları çiğnedi. Çin tarafının böyle bir durum içerisinde Afganistan için de İran'a yaptığı şekilde davranması muhtemel (Grossman, 2021; Fassihi ve Myers, 2021). Rusya'nın ise Taliban yasağına sınırlı bir desteği var, ancak mali kaynakları göz önüne alındığında dikkate degecek bir yardım ve desteği Taliban'a sunma olasılığı da daha düşük (Isachenkov, 2021). İran cephesi ise şöyle; Taliban Afganistan'ın Şii Hazara azınlığına karşı daha az baskıcı bir politikanın sinyalini verirken, İran Devleti Taliban ile pragmatik bir ilişki benimsemiştir (Stancati ve Amiri, 2021).

Bu ülkeler alternatif diplomatik meşruiyet kaynakları, ticaret ve potansiyel olarak mali yardım sunabilirler.

3- Muhalefet Politikası

Muhalef bir strateji altında, ABD hükümeti Taliban rejimini devirmeye çalışacaktır. Bu yaklaşım, Taliban'ın ABD'ye veya müttefiklerine aktif olarak saldırılar hazırlayan bir veya daha fazla aşırılık yanlısı hareketi bilerek barındırdığı tespit edilirse, uygulanabilecek en doğru yöntem olurdu. En az bir komşu ülkenin sığınak ve destek sağladığı dayanıklı bir iç direniş hareketi ortaya çıkarsa bir miktar başarı şansının olacağını söyleyebiliriz.

Motivasyon ve Gerekçe

Başkan Biden, ABD güçlerini geri çekme kararını verirken, Afganistan'da varlığını sürdürmeyi haklı çıkaracak kadar çok ABD menfaatinin artık kalmadığını açıkça belirtti (Beyaz Saray, 2021b). Afganistan'dan çıkış stratejisi, Başkan Biden'ın aldığı karar muvacehesinde ABD politikasında geriye doğru önemli bir adım olacaktır ve hafife alınmayacaktır. Bununla birlikte, İslam Emirliği'nin çöküşünün muhtemelen parçalanmaya, kaosa, karmaşık iç savaş katmanlarına ve daha büyük bir karmaşıklığın ortasında terörist grupların operasyonları ve üsleri için fırsatlara yol açacağını kabul etmek önemlidir. Özellikle, Taliban hükümeti Afganistan'dan ABD'ye veya diğer Batılı ülkelere yönelik terörist saldırılara izin verirse veya bunları kolaylaştırırsa, karşı çıkma stratejisi en olası seçenek haline gelir. Bu koşullar altında, terörist gruplara karşı potansiyel tek taraflı ABD terörle mücadele eylemlerine ek olarak, ABD için Taliban'ı iktidardan uzaklaştırmaya çalışmak daha çekici hale gelebilir. Çünkü bu muhtemel şartlar altında Taliban'ın iktidarda kalmasına izin vermek, gelecekteki saldırıları kolaylaştırma riskini doğuracaktır. ABD'nin Taliban'a karşı doğrudan saldırıları, ABD'nin "karşı çıkma" stratejisinin bir bileşeni olabilese de, ABD 2001'de olduğu gibi Taliban'a karşı Afgan müttefikleri de kullanabilir.

ABD Araçları ve Yaklaşımı

Diplomasi

ABD, tecrit stratejisinde olduğu gibi, Afganistan'daki herhangi bir resmi diplomatik varlık da dahil olmak üzere, Taliban'ın açık veya örtülü olarak tanınmasından kaçınacaktır. İzole stratejiden farklı olarak, ABD'nin karşıt bir strateji kapsamında vereceği mesajlar, rejim değişikliği ihtiyacına ve Taliban rejiminin gayri meşruluğuna odaklanabilir. Amerika Birleşik Devletleri, sürgündeki bir hükümet veya Taliban'a makul bir meydan okuma ortaya çıkarsa, Afganistan'da Taliban olmayan bir hükümet de dahil olmak üzere alternatif bir hükümeti resmen tanıyabilir. Alternatif bir hükümeti, özellikle de Afganistan merkezli bir hükümeti tanımak, Taliban'ın meşruiyetini baltalayacak ve rejimi devirmek isteyen gruplara kaynak sağlamayı kolaylaştıracaktır. Örneğin, Yemen Cumhuriyeti hükümetinin uluslararası alanda tanınması, ülkenin büyük bir bölümünde kontrolü elinde tutmasa da ABD'nin ve uluslararası kuruluşların bu hükümete daha kolay yardım sağlamasına olanak tanıdı.

Yardım ve Yaptırımlar

Taliban hükümetini devirmeyi amaçlayan bir politika, muhtemelen insani yardımların aynı anda devam etmesi programını da içerecektir. ABD'nin bir rejim değişikliği politikasını dile getirdiği geçmişteki vakalara bakacak olursak;

- 2020'de İran'a koronavirüs pandemisi yardımı teklif etti.
- Suriye'deki BM kurumları ve STK'lar aracılığıyla insani yardım sağlama faaliyetlerine izin verdi ya da bu yardımların yapılmasını yetkililere teklif etti.

2003'e kadar Irak'a uygulanan ABD İzolasyonunda olduğu gibi, Afganistan halkına yapılması öngörülen bu yardım muhtemelen gıda, ilaç ve diğer malların aynı katkılarına odaklanacak ve Taliban hükümetine doğrudan bir yardım yapılmasından kaçınılacaktır.

Muhalefet stratejisiyle ilişkili yaptırımların, Taliban ve Hakkani ağı üzerindeki mevcut yaptırımların korunması ve yaptırımın genişletilmesi dahil olmak üzere, izole etme stratejisinin daha aşırı bir versiyonundakilere benzer olması muhtemeldir.

Taliban'ın davranışına ve insani etkilerden kaçınma arzusuna bağlı olarak, ülke içerisindeki kontrolünü daha da zayıflatmak için Taliban rejimine ek yaptırımlar uygulanabilir. Örneğin, Kuzey Kore'ye yönelik BM yaptırımları, enerji ithalatına bir üst sınır getirmekte, belirli ihracatları yasaklamakta ve bankacılığa ek kısıtlamalar getirmektedir (Albert, 2019). Afganistan'a yönelik benzer yaptırımlar, Taliban üzerinde ek baskı oluşturacak, ancak muhtemelen ülkeyi daha da yoksulluğa sürükleyecektir.

Terörle Mücadele

Amerika Birleşik Devletleri Taliban karşıtı direniş geliştirmek için çalışırken, aynı zamanda devam eden tek taraflı bir terörle mücadele misyonunu da hayatta tutması gerekmektedir. Çünkü muhalif bir strateji, Taliban'ın terörist grupları yeterince kısıtlamadığı varsayımına dayanacaktır. Bu sebepten ötürü bu münferit terörle mücadele stratejisi gereklidir. Prensip olarak, bir terörle mücadele misyonu için mevcut olan ABD tecrübesi ve yetenekleri, ABD'nin doğrudan çatışmaya girme isteğine bağlı olarak, sivil protesto ve gösteriler de dahil olmak üzere bir Taliban karşıtı isyanı desteklemek için kullanılabilir.

Hadiselere Taliban'ın penceresinden bakacak olursak;

ABD'nin hasımlarına verdiği desteğe misilleme yapmak için Taliban, Panjshir Vadisi'nde yaptığı gibi (Huylebroek ve Blue, 2021) bir direniş hareketini ezmek için silahlı güçlerini kullanabilir. Taliban ayrıca, ülkeyi terk etmek isteyen ABD vatandaşları veya Afganların seyahatlerini kısıtlayabilir, ya da onlara siyasi yasaklar getirebilir. Önceki rejimden ele geçirilen hava kuvvetlerini veya karadan havaya atılabilen füzeleri kullanarak Taliban, Afganistan üzerindeki hava sahasını savunmaya çalışabilir. Daha da endişe verici olabilecek bir yanıt, Taliban'ın El Kaide, IŞİD-H veya diğer terörist grupların Afganistan'dan faaliyet göstermesine izin vermesi hatta bu grupları güçlendirmek için kaynak sağlaması olabilir.

Uluslararası ve Bölgesel Katılım

Muhalif bir strateji, Afganistan'ın komşularını Taliban liderliğindeki hükümeti zayıflatma çabalarına katılmaya teşvik etmek ve ABD'nin operasyonlarını bu komşuların topraklarından yürütmesine izin vermek için diplomatik bir angajman gerektirecektir. Bölgedeki ülkelerin, komşu rejimi devirmek şöyle dursun, terörle mücadele amaçlı bir ABD üssü sağlama konusundaki isteksizlikleri göz önüne alındığında, bu oldukça zor olabilir. Bununla birlikte, Taliban, komşularından herhangi birine yönelik saldırılara izin verir veya kolaylaştırırsa, tutumlar değişebilir.

Pakistan, Hindistan'ın sınırındaki etkisini sınırlamak da dahil olmak üzere, Taliban'ın yönetiminin birincil yararlanıcısı olacak ve Pakistan, ortak sınırlarının kontrolü yoluyla Taliban hükümeti üzerinde önemli bir nüfuza sahip olacak. Analistler, kısmen Taliban ile Pakistan'ın dini kurumları ve Pakistan istihbarat örgütleri arasındaki yakın ilişki nedeniyle Pakistan'ın Taliban'dan kopma potansiyeli konusunda şüpheli davranıyorlar (Threlkeld ve Easterly, 2021).

Artan bir terör tehdidi Rusya'nın Taliban'a bakış açısını değiştirmesine yol açsa da Rusya'nın bölgede yenilenmiş bir ABD askeri veya paramiliter varlığını memnuniyetle karşıladığını hayal etmek oldukça zor olacaktır. ABD kuvvetlerinin Orta Asya'daki Rus üslerine üslenme potansiyeli hakkında tartışmalara dair raporlar var, ancak böyle bir düzenlemenin önünde önemli engeller olabilir (Gordon ve Lubold, 2021). Rusya ayrıca, Orta Asya devletleriyle bağlantıları aracılığıyla daha tehditkâr bir Taliban rejimine karşı kendini koruma yeteneğini de elinde bulunduruyor (Kofman, Stein ve Sun, 2021). Masada İran ile herhangi bir iş birliği ise ufukta görünmüyor.

Alternatifleri Değerlendirmek

Amerika Birleşik Devletleri, Afganistan konusunda yeni bir politika rotası belirlerken, kaçınılmaz takaslar arasında seçim yapmak zorunda kalacak. Üç seçeneğin her biri çeşitli şekillerde ABD çıkarlarını korumama, kısa veya uzun vadede durumu kötüleştirme veya Taliban'a karşı savaşı kaybetme konusundaki tartışmalar ışığında iç siyasi maliyetlere maruz kalma risklerini içeriyor. Bununla birlikte, risklerin doğası ve büyüklüğü ile potansiyel faydaları seçenekler arasında farklılık göstermektedir.

Angaje Etmek

Angajman seçeneği, Afganistan'da kalan iki ana ABD çıkarını marjinal olarak bile iletme potansiyeline sahip olan üç seçenekten sadece biridir. Öngörülebilir gelecekte, Taliban rejimi ile terörle mücadelede aleni iş birliği olası olmasa da yalnızca bir angajman politikası, terörle ilgili endişeler konusunda sürekli diyalog ve olası işbirliği potansiyeline sahiptir.

Angajman politikası, aynı zamanda, Taliban'ın en güçlü dış destekçisi ve ABD'nin Afganistan'daki terörist unsurları takip etmesi ve herhangi bir operasyonel faaliyette bulunması için temel bir kanal ve üs olan Pakistan ile kalıcı terörle mücadele iş birliğini mümkün kılacak tek politika rotasıdır. Bir izolasyon politikası veya bir muhalefet politikası, Amerika Birleşik Devletleri'ni Afganistan meselelerinde Pakistan'a karşı da ağırlıklı olarak düşmanca bir konuma getirecektir.

Yalnızca angajman, Amerika Birleşik Devletleri'nin Afgan halkını desteklemeye devam edeceğine ve Afganistan'dan Sovyetlerin çekilmesinden sonra Amerika'nın çıkarlarını terk etmesinin Afganistan'ın kendi ayakları üzerinde durabildiğine ve kendi tohumlarını ektiğine dair var olan olumlu algının devam etmesini sağlayacaktır.

Angajman dışında, Birleşik Devletler, diğer iki seçenek altında kesinlikle insani yardım sağlamaya devam edebilir, ancak bu tür bir yardım tek başına Afganistan ekonomisinin yıkımını ve dolayısıyla kalıcı bir insani krizi önleyemez. Ayrıca bilinmelidir ki Angajman diplomasisine katılım, Taliban'ın Afganistan'ı nasıl yönettiği üzerinde çarpıcı bir şekilde olumlu etkileri olması muhtemel değildir, çünkü grubun kendi iç siyaseti ve ideolojisi, dış aktörlerin endişelerinden önce gelmektedir.

Ancak bu politika, insan hakları ve yönetim kaygıları üzerinde kalıcı bir diyalogu mümkün kılacak. Bu politika, Taliban politikalarını ve uygulamalarını en azından marjinal bir şekilde hafifletme umudu sunan tek yoldur.

Angajman politikasının riskleri arasında, uygulanmasının diğer ikisinden daha zor bir politika rotası olması sayılabilir. ABD yönetiminin, uzun süredir devam eden yaptırımların, Taliban'a karşı siyasi antipatinin ve iktidarı devralmaları üzerine insani olmayan yardımın derhal askıya alınmasının yarattığı tecrit statükosundan ayrılan bir dizi olumlu kararlar alması gerekecek. Bu politika ayrıca, Taliban'a karşı

ustaca bir diplomasi ve Taliban'ın talepleri ve yardım akışları konusunda uluslararası ve bölgesel uzlaşma sağlamak için yoğun çabalar gerektirecektir.

Bir başka risk de ABD'nin, angajmanın Taliban yönetiminde istenen ılımlılığı üreteceğinden emin olamamasıdır. İnsan haklarıyla ilgili ılımlılaşmıyarak uygulanan uygulamalar nedeniyle Washington'un Taliban'ın Afgan nüfusuna verdiği zararlarda suç ortağı gibi görünebileceği şeklinde bir algı da mevcuttur. Dahası, Afganistan'a kaynak getiren angajman, Taliban için meşruiyet ve kabul edilebilirlik görünümü sağlayacaktır. Böylece Taliban, yaptırımların kendilerine değil de koca bir rejime ve ülkeye yapılmakta olduğu şeklinde bir algının yayılması noktasında şans elde edecektir. Şu anda Taliban sıkı bir şekilde kontrol altında görünüyorsa da özellikle Taliban'ın şimdiye kadar etnik ve kabilevi seçim bölgelerinin çıkarlarına yönelik herhangi bir girişimde bulunmaması ve bir politika beyan etmemesi, bu kapılar üzerinden ileriye dönük bir proje uygulamayı zorlaştırıyor.

Angajmanın istenmeyen sonuçlarına ilişkin bu riskler, politikanın sonuçlarını sürekli olarak değerlendirerek ve gerekirse rotayı değiştirerek hafifletilebilir.

Bir angajman politikası benimsenerek çeşitli risklerden kaçınılabılır. Washington, müdahale etmezse, Afganistan'da yaklaşan insani ve ekonomik felaketin sorumluluğundan kaçamayacaktır.

Amerika Birleşik Devletleri son yirmi yılda dış yardım olmadan ayakta kalamayacak bir devlet sistemi, kentsel ekonomi ve kamu hizmetleri inşa etmişti ve bu yardım akışlarının aniden kesilmesi ve devlet varlıklarının dondurulması Afganistan'da muazzam bir ekonomik şoku hızlandırdı. Afgan halkı için olumsuz sonuçlar doğuracak olan bu yeni durumun sorumlusu olarak doğrudan ABD gösterilebilir.

Bir angajman politikası uygulamak, Taliban'ın beklentilerini tanımlamayı ve bu beklentilere tutarlı bir şekilde bağlı kalmayı gerektirir. Bunu başarmak zor olacak çünkü ABD ve Batı'nın Taliban yasağının terörle mücadele ve insan hakları üzerindeki etkisine ilişkin beklentileri, büyük olasılıkla Taliban'ın uyma isteğini aşacak. Yönetimde Taliban'ın yetkinliği de bir angajman politikasının etkinliği için sınırlı bir faktör olacaktır. Deneyimli kamu yöneticilerinden yoksunlar ve birçok memur görevinden ayrılmış durumda. Son olarak, angajman peşinde koşmak, Amerika Birleşik Devletleri'nin Taliban'a, müzakere edilmiş bir siyasi çözüm yerine askeri yollarla güç elde etmenin onları meşruiyet ve mali destekten mahrum kalmalarına sebep olacağına ikna edecektir.

İzole Etmek

Tecrit, tanınmama ve yaptırımlar, düşman rejimler dost rejimleri devirdiğinde standart Amerikan tepkileridir. Bolşevikler Çarı devirdiğinde, Komünistler Çin'i aldığında, Castro Küba'da iktidarı ele geçirdiğinde, Kuzey Vietnam Güney'i yendiğinde, İran Devrimcileri Şah'ı devirdiğinde ve en son olarak Bolivarcı devrim Venezuela'da demokrasiyi boğduğunda ABD'nin tepkileri bunlardı. Bu rejimlerin hiçbiri ABD'nin onaylamamasının bir sonucu olarak kesintiye uğramadı. Çoğu durumda tutkular soğudukça ve angajmana olan ilgi arttıkça sonunda bu rejimler de tanınma sağladı. Ancak bu normalleşme süreci genellikle birkaç on yıl sürmüştür.

Amerika Birleşik Devletleri bu iyi bilinen yola şimdiden koyuldu bile. Kabil'deki büyükelçiliği şu anda kapalı, Taliban uluslararası yaptırımlar altında ve Washington, Afganistan'ın döviz rezervlerinin çoğuna erişimi engelledi. Taliban'ın tarihi, Batı'daki itibarı ve Taliban'a yönelik mevcut yaptırımlar, izole bir stratejiyi siyasi olarak kaçınılmaz hale getirebilir. Bununla birlikte, izolasyonu daha az arzu edilir hale getirebilecek birkaç kilit risk ve sınırlama vardır. Afganistan'da ve Taliban ile ülke temaslarında diplomatik

bir ayak izinin olmaması, ABD'nin terörle mücadele ve ulusal çıkarlarına ulaşmayı zorlaştıracaktır. Doha'da veya başka bir yerde Taliban ile angajman, ABD yetkililerinin sahadaki gerçek durumu ölçmesini daha zor hale getirmek de dahil olmak üzere kaçınılmaz sınırlarla karşı karşıya kalacaktır. İzolasyon stratejisinin temelini oluşturan yaptırımlar Afgan nüfusu için zararlı olacaktır.

İzole bir Taliban hükümetinin daha aşırı İslamcı bir hükümeti benimseme olasılığı daha yüksektir, çünkü özellikle Batı'nın tecrit politikası nispeten daha ılımlı sesleri zayıflatacaktır. Afganistan'da azalan sosyoekonomik koşullar, terörist grupların büyümesini kolaylaştırabilir. Ayrıca bir tecrit politikası, Afganların içinde buldukları koşullar nedeniyle ABD'yi var olan bu insani krizin doğrudan sorumlusu olarak suçlanma tehlikesi ile karşı karşıya bırakabilir.

Yalıtılmış bir strateji, belki de daha kötüsü dışında, Taliban davranışında bir değişikliği zorunlu kılmaz. Taliban liderleri hapis ve sert koşullar altında uzun yıllar yaşadılar ve Batı yaptırımlarına ve şiddetine rağmen kendi ideolojilerine öncelik verdiler. Yaptırım tehdidine veya uygulanmasına dayalı olarak temel hedeflerinden ödün vermeleri pek olası değildir. Taliban'ın ilk tercihi Batı'dan yardım almak olsa da takipçilerinin sadakatini korumalarına yardımcı olacak politikalara açıkça öncelik veriyorlar ve Batı izolasyonu altında yaşama ve yönetme konusunda kanıtlanmış bir yeteneğe de sahipler.

Ayrıca, Amerika Birleşik Devletleri'nin Taliban hükümetine yardım veya ticareti kısıtlamak için Çin, Rusya veya İran'dan destek alması pek olası değil ki bu da Batı'nın önderlik ettiği herhangi bir yaptırımın derecesini azaltacaktır. Sert bir yaptırım rejimi, muhtemelen Taliban'ını terörle mücadele konusunda daha az iş birliğine yanaşmasına sebebiyet verecektir.

Muhelif Kalmak...

Bir rejim değişikliği stratejisiyle ilgili iki temel sorun vardır. Birincisi, mevcut koşullar altında uygulanabilir bir muhalefet grubu olmadığı için mümkün değil. İkincisi, uygulanabilir olsaydı ve başarılı olsaydı bile, Birleşik Devletler Kabil'de yerel direnişe karşı bir kez daha bağımlı bir hükümeti, bu tür son çabasından daha iyi bir nihai başarı umudu olmadan desteklerken bulacaktı. Yine de bu alternatifin ABD Kongresi'nde ve Afganistan'da şampiyonları var. Bu seçeneğin çekici ve hatta uygulanabilir hale gelebileceği bazı koşullar vardır. Taliban'ın, Amerika Birleşik Devletleri'ne veya müttefiklerine saldırılar düzenleyen aşırılıkçı hareketleri bilerek barındırdığının ortaya çıkması çekici hale gelirdi. Böyle bir koşul altında, komşu devletler direniş hareketlerini desteklemeye ve/veya ABD'nin kendi topraklarından yardım etmesine izin vermeye daha istekli olabilirler. Bu koşulların hiçbiri şu anda mevcut değil. Afganistan'ı tekrar iç savaşa sokmak için çalışmak, daha aşırı grupları çekmeye, Taliban'ı daha da radikallemeye ve Afgan halkına ek zorluklar getirme eğiliminde olacaktır.

Öneriler

Angajman, Afganistan'daki Amerikan çıkarlarını marjinal olarak da olsa ilerletmenin tek olanağını sunsa da tecrit yöntemi şu anda varsayılan seçim olmaya devam ediyor. Dahası, bürokratik bir karar verme perspektifinden bakıldığında, tecrit yapılması nispeten daha kolay bir seçimdir, çünkü ağırlıklı olarak statükonun kendisidir (*önceden var olan yaptırımlar, ABD büyükelçiliğinin kapatılması ve Taliban'ın iktidarı ele geçirmesinden hemen sonra Afgan yardımlarının askıya alınması ve dondurulması ışığında*). Tecrit, hiçbir fon veya siyasi sermaye harcaması ve tartışmalı inisiyatif gerektirmeyen saf bir pasif agresif strateji sunar. Daha önce belirtildiği gibi, izolasyon politikası, dışlanmış rejimin davranışını etkileme veya karakterini iyileştirme konusunda son derece zayıf bir sicile sahiptir. Yine de beklenen tepki budur, Afganistan

topraklarını terk ettikten sonra orada yaşanan gelişmeleri onaylamama ihtiyacını karşılar ve kişinin tahammül edemediği şeyi görmezden gelmesine izin verir.

Ancak mevcut davada, bir izolasyon politikası, Afganistan merkezli teröristler tarafından ABD ve/veya müttefiklerine yönelik başarılı saldırılar riskini artırmaktadır. Afganistan'ın yeni hükümetini dışlamak için çalışmak, Taliban'ın Afgan topraklarından saldırıları önleme yükümlülüklerini yerine getirme olasılığını azaltıyor. Bu durum ayrıca Amerika Birleşik Devletleri'ni sık sık alıntılanan ancak denenmemiş ufuk ötesi terörle mücadele yeteneklerine daha bağımlı hale getiriyor. ABD askeri ve istihbarat liderleri, bunun anavatan savunmasını daha da zorlaştıracığı konusunda tekdüze uyarılarda bulundular. Tecrit politikası, aynı zamanda, Taliban'ın baskıcı davranışını yumuşatmaya yönelik uluslararası çağrılara marjinal olarak da olsa uyum sağlama dürtüsünü de azaltıyor. Tecrit politikası Afganistan'ın yaklaşan ekonomik çöküşünü hafifletmek için ABD'nin uluslararası toplumun geri kalanıyla uyum içinde yapabileceği şeyleri zorunlu olarak sınırlandırıyor.

İnsani yardım -yani gıda, ilaç ve barınak sağlanması- hiperenflasyonu, bankacılık sisteminin dağılmasını, şehir ekonomisinin hızlı düşüşünü ve bunun sonucunda ortaya çıkan nüfus göçünü engelleyemez. Suçun çoğunu devletler üstlenecek. Zaman verildiğinde Taliban'ın da benzer etkiler yaratan politikalar benimseyebileceği doğrudur, ancak bu kriz onlar bir politika dahi üretmeye vakit bulmadan ortaya çıkacaktır.

Diğer koşullar altında, Afganistan'ın yeni yöneticilerinin angajmana istekliliklerini test etmeden önce üzerindeki baskının artmaya devam etmesine izin vermek mantıklı görünebilir, ancak böyle bir duruş yaklaşan ekonomik felakete ayak uyduramayacaktır. İzolasyon devam ettikçe değişen politikayla ilgili iç tartışmalar büyüme eğilimine devam edecek. Bu nedenle, ABD'nin izolasyona yönelik önemli adımlar attığını kabul ederek, politikayı angajman yönünde yeniden dengelemeye başlamanızı tavsiye ediyoruz. Amerika Birleşik Devletleri, ekonomik durumdaki keskin düşüşü durdurmak için gerekli adımların atılmasına olanak sağlamak amacıyla, ilk temkinli ama etkili hamleyi, angajmana açıklığın sinyalini verecek şekilde yapmalıdır.

Afgan ekonomisine likidite enjekte edilmesini sağlayacak, hiperenflasyonu önleyecek ve bankacılık sisteminin işlemlerini sağlayacak önlemler çok önemli. ABD'li yetkililerin Afganistan'ın yaklaşan ekonomik kriziyle ilgili endişelerini dile getirdiği, neler yapılabileceği konusunda diğer hükümetlere danıştığı, Afgan ekonomisini istikrara kavuşturmanın yollarını araştırdığı ve kaynakların başka amaçlara yönlendirilme riskini sınırlayacak şekilde yardım sağladığı görülmelidir.

Amerika Birleşik Devletleri ve diğer bağışçılar, kaynakları dikkatli bir izleme ve doğrulama ile STK'lara, özel şirketlere ve kamu sektörüne kanalize ederek temel insan ihtiyaçlarını desteklemek için kalkınma yardımı için tahsis edilen fonları kullanarak, yardımı kesinlikle insani yardımın ötesine genişletmelidir. Orta düzey ABD hükümet yetkilileri, belki de ilan edilen, ekonomik konular ve insani yardım dağıtımı hakkında teknik düzeyde tartışmalara katılmak amacıyla Kabil'i ziyaret etmeyi düşünmelidirler.

Terörle mücadelede istihbarat kanalları açılmalı ve açılmamışsa rutin hale getirilmelidir. Belki de iki tarafın Şubat 2020 ABD-Taliban anlaşmasının daha yoğun uygulanmasını tartışmak üzere Doha'da bir forum kurulabilir.

Bir diğer erken adım, ABD-Afganistan ilişkisinin potansiyel gidişatını geniş bir şekilde araştırmak için uzmanlar ve eski yetkililer arasında ikinci aşama diyalogunu sessizce desteklemek olabilir. ABD, konuyla

İlgili ABD'deki toplantılara katılmaları için resmi olmayan Taliban bağlantılı kişilere vize verebilir. Bir angajman politikası, Batılı ve bölgesel yaklaşımları İslam Emirliği'ne daha iyi hizalama fırsatı sunar, böylece Taliban'ı yakınlaşan ve uyumlu bölgesel ve daha geniş uluslararası baskılara maruz bırakır. Çin, Rusya, İran ve Pakistan'ın Afganistan'da faaliyet gösteren şiddet ve aşırılık yanlısı gruplar hakkında kendi endişeleri var ve bu tür faaliyetleri önlemek için Taliban'a baskı yapmaya katılmaları beklenebilir. İnsan hakları konusunda daha az endişe duysalar da bu devletler temel hükümet hizmetlerinin çökmesini önlemek ve Taliban'ı hükümetinin tabanını genişletmeye ve azınlıklara baskı yapmaktan kaçınmaya teşvik etmek isteyeceklerdir.

Belirttiğimiz gibi, angajman, ABD'nin Afganistan'daki kalan çıkarlarını ilerletmesi muhtemel olan bu duruşlardan sadece biridir, bu nedenle, geçmişte çok sık olduğu gibi, uygulanmakta olan tecrit politikası kilitlenmeden önce muhakkak denenmelidir.

İslam Emirliği kesinlikle Afganların umabileceği en iyi hükümet değildir, ancak başlarına gelebilecek en kötü hükümet de değildir. İslam Emirliği'ne karşı geriye kalan tek direniş kaynağı İslam Devleti'dir (İŞİD). Diğer bir alternatif ise hiç hükümet olmaması, yani Taliban dahil tüm grupların yalnızca birer cemaat olarak kalmasıdır. Böylece yalnızca birbiriyle rekabet halinde olan aşırı gruplar, bölgesel ve etnik milisler ve komşu devletler tarafından desteklenen vekil savaşçılar arasında yaşanan sıcak bir çatışma dönemi bizleri bekler. Bu tür sonuçlar kuşkusuz Afgan halkı ve ABD için daha kötü olacaktır. Bu nedenle, bir muhalefet stratejisi -yani rejim değişikliği- son çare olarak ve yalnızca açıkça ciddi terör endişeleriyle karşı karşıya kalındığında gündeme getirilmelidir.
